

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Навчально-науковий Юридичний інститут

Кафедра конституційного, міжнародного та адміністративного права

КНИШ ВІТАЛІЙ ВАСИЛЬОВИЧ

«ТЕОРІЯ ПРАВОТВОРЧОСТІ»

(навчально-методичний посібник для здобувачів третього (освітньо-наукового)
рівня освіти за освітньо-науковою програмою «Право» спеціальності 081 Право
галузі знань 08 «Право»)

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

УДК 340.1

ББК 67.51

Кн 53

Кн 53 Книш В.В. Теорія правотворчості: навчально-методичний посібник для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня освіти за освітньо-науковою програмою «Право» спеціальності 081 Право галузі знань 08 «Право» [текст]. Івано-Франківськ: Навчально-науковий Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2023. 44 с.

©Книш В.В., 2023 рік

© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2023 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. МЕТА, ПРОГРАМНІ ЦІЛІ ТА ПРОГНОЗОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ПРАВОТВОРЧОСТІ».....	5
2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ПРАВОТВОРЧОСТІ».....	10
3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	11
4. ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ.....	16
5. ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ.....	20
6. ЗМІСТ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ.....	25
7. ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	35
8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ.....	36
9. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ.....	37
10. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42

ВСТУП

Теорія правотворчості є напрямом юридичної науки та спеціальною навчальною дисципліною, яка спрямована на оптимізацію правотворчої діяльності, яка, у порівнянні із правореалізаційною, правозастосовчою та правоохоронною діяльністю, є первинною формою юридичної практики та юридичної діяльності, що безпосередньо впливає на їх ефективність.

Крім того, невід'ємною складовою частиною правотворчості, як первинного та особливого виду юридичної діяльності, виступає правотворча техніка, яка є важливим елементом юридичної техніки, з одного боку, та виразником рівня правової культури суб'єкта правотворення, з іншого боку.

Отже, потреба у вивченні теорії правотворчості, а також у подальшому науковому дослідженні пов'язаних із нею проблем обумовлюється наступними факторами. По-перше, потребують переосмислення історичні українські традиції правотворчості у контексті сучасних потреб правотворення. По-друге, виникає потреба у формуванні нового рівня правової культури сучасних суб'єктів правотворчої діяльності. По-третє, доцільно також звернути увагу на необхідність формування нових наукових підходів, спрямованих на удосконалення правотворчості в Україні з урахуванням існуючих сучасних міжнародних та європейських стандартів у цій сфері.

Таким чином, здобувачі третього освітньо-наукового рівня за спеціальністю 081 «Право» у галузі 08 «Право» в процесі виконання наукових досліджень, незалежно від спеціалізації та досліджуваної ними сфери правового регулювання, повинні знати генезу, а також сучасні сутнісні та функціональні особливості правотворчості у контексті динаміки правовідносин та напрямів удосконалення правового регулювання. Крім того, невід'ємним елементом зазначеної фахової підготовки є вивчення та критичний аналіз існуючих наукових підходів у сфері дослідження проблем правотворчості і правотворчої техніки, а також уміння синтезувати, обґрунтувати та впровадити власні підходи у цій сфері.

1. МЕТА, ПРОГРАМНІ ЦІЛІ ТА ПРОГНОЗОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ПРАВОТВОРЧОСТІ»

Предметом вивчення навчальної дисципліни є генеза та сучасний стан правотворчості як особливого виду юридичної діяльності, а також основні наукові підходи до її удосконалення в сучасних умовах українського державотворення та правотворення.

Програма навчальної дисципліни включає наступні змістові модулі:

1. Генетичні та сутнісні особливості правотворчості.
2. Функціональні особливості правотворчості.

Основними джерелами у цій сфері виступають Конституція України, Закон України Про Регламент Верховної Ради України», Закон України «Про статус народного депутата України», Закон України «Про Кабінет Міністрів України», Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон України «Про місцеві державні адміністрації» та інші нормативно-правові акти, включаючи акти Конституційного Суду України та Верховного Суду України, які стосуються тих чи інших правотворчих актів.

Доцільно також зауважити, що юридичні конструкції, викладені у актах правотворчості, безпосередньо впливають на правове регулювання в цілому та правове становище суб'єктів правовідносин зокрема. Відповідно, підготовка фахівців – докторів філософії за спеціальністю 081 «Право» є одним з пріоритетних напрямів та спрямована на підвищення ефективності правотворчості в Україні.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Теорія правотворчості» виступає формування у здобувачів освіти розуміння основоположних доктринальних засад сучасного українського правотворення, засвоєння ними методології дослідження з даної проблематики; закріплення у них відповідних юридичних знань та навиків, спрямованих на вирішення конкретних науково-теоретичних та практично-прикладних завдань у сфері законодавчої,

підзаконної та іншої правотворчості; формування вмінь щодо наукового аналізу існуючих дискусійних теоретичних та прикладних положень у цій сфері, а також здатності до синтезування та обґрунтування власного авторського бачення щодо оптимізації правотворчої діяльності.

Основними цілями вивчення дисципліни «Теорія правотворчості» є набуття здобувачами третього освітньо-наукового рівня за спеціальністю 081 «Право» загальних та фахових компетентностей у сфері наукових та прикладних проблем сучасної української правотворчості; оволодіння знаннями у сфері основних загальних і часткових методологічних проблем дослідження правотворчої діяльності, актуальних та перспективних тенденцій вдосконалення правового регулювання у сфері правотворчої техніки; формування вмінь щодо аналізу та подальшого наукового узагальнення існуючих наукових здобутків у галузі правотворчості, формування власних аргументованих положень наукової новизни та висновків у цій сфері, вміння формувати концепцію нормативно-правових актів та складати їх цілісні проекти.

З урахуванням поставлених мети та цілей вивчення дисципліни у її слухачів мають бути сформовані визначені загальні та фахові компетентності, зокрема:

Загальні компетентності:

1. здатність до абстрактного та критичного мислення у процесі наукового аналізу структури та змісту нормативно-правових актів як результату правотворчої діяльності;
2. здатність до розуміння та усвідомлення сфери правотворчих відносин та професійної діяльності за спеціальністю у цій сфері;
3. здатність до пошуку та подальшого визначення нових пріоритетних напрямів розвитку правотворчості в Україні;
4. вміння застосовувати методологію сучасної науки та формувати методику дослідження тих чи інших проблем сучасної правотворчості;

5. здатність самостійно проводити наукові дослідження у сфері правотворчості та правотворчої техніки;

6. здатність до управління науковим проектуванням у галузі правотворчої діяльності та розробки різних рівнів наукових проектів, пов'язаних з удосконаленням правотворчості в Україні;

7. здатність забезпечувати проведення семінарських та практичних занять з навчальних дисциплін теоретико-правового та конституційно-правового спрямування, пов'язаних з проблемами правотворчості, правотворчості та правотворчої техніки, для здобувачів першого та другого освітнього рівня вищої освіти;

8. здатність розуміти, усвідомлювати та дотримуватись правил академічної доброчесності у процесі виконання наукових досліджень з проблем правотворчості, оприлюднення та апробації їх результатів;

9. здатність поєднувати моральні, правові та інші соціальні засади у процесі проведення, інтерпретації та практичної реалізації результатів наукових досліджень.

Фахові компетентності:

1. здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання у сфері правотворчості та можуть бути оприлюднені у наукових виданнях з проблем правотворчості та правотворчої техніки;

2. здатність систематизувати та узагальнювати результати наукових досліджень у сфері загальної теорії держави і права в цілому та в теорії правотворчості зокрема, а також досягати нових наукових результатів, які обґрунтовуються уперше, удосконалюють певні наукові конструкції або спрямовані на подальший розвиток раніше існуючих наукових підходів;

3. здатність розуміти, усвідомлювати, аналізувати та тлумачити загальні та специфічні методологічні проблеми теорії правотворчості;

4. здатність практично застосовувати знання базових засад, сучасного стану та тенденцій розвитку наукових досягнень у галузі правотворчості;

5. здатність ефективно використовувати нормативно-правові акти, які врегульовують сучасну правотворчу діяльність в Україні;

6. здатність застосовувати знання основ науково-педагогічної діяльності у сфері вищої освіти в процесі викладання навчальних дисциплін теоретико-правового, конституційно-правового чи іншого спрямування, які стосуються проблем правотворчості;

7. здатність розробляти концепцію, структуру та зміст нормативно-правових актів як у сфері законодавчої, так і підзаконної правотворчості;

8. уміння об'єктивно та самокритично оцінювати стан своєї професійної компетентності у галузі правотворчої діяльності;

9. здатність на основі критичної оцінки та самооцінки підвищувати професійну кваліфікацію та професійну мобільність у частині знань, умінь та навичок, які стосуються правотворчості та правотворчої діяльності.

Формою втілення зазначених компетентностей мають стати наступні програмні результати навчання, до яких належать:

1. у контексті євроінтеграційного курсу України уміти порівнювати основні національні та зарубіжні тенденції правотворчості, формувати на основі цього обґрунтовані висновки і узагальнення;

2. кваліфіковано застосовувати наукові знання категоріально-понятійного апарату у сфері правотворчості;

3. належно презентувати авторські підходи щодо удосконалення правотворчості в цілому та правотворчої діяльності зокрема;

4. уміти обговорювати з науковцями та юристами-практиками результати наукових досліджень у сфері правотворчості, обґрунтовувати результати власних наукових досліджень у цій галузі;

5. уміти фахово інтерпретувати та втілювати результати досліджень з проблем правотворчості у провідних фахових зарубіжних та вітчизняних наукових виданнях;

6. усвідомлювати сутність та самостійно розв'язувати науково-теоретичні та практично-прикладні проблеми української та зарубіжної правотворчості;

7. формулювати та науково обґрунтовувати пропозиції щодо удосконалення законодавчої бази, яка врегульовує правотворчість в Україні;

8. ефективно використовувати новітні методи викладання правничих дисциплін та спецкурсів, пов'язаних із теорією правотворчості, у вищих навчальних закладах освіти, а також забезпечувати результативне втілення інноваційних підходів у науково-педагогічній діяльності.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ТЕОРІЯ ПРАВОТВОРЧОСТІ»

Вид заняття		Загальна кількість годин		
лекції		20		
семінарські заняття / практичні / лабораторні		10		
самостійна робота		60		
Ознаки навчальної дисципліни				
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний /вибірковий	
2	081 Право	1	Нормативний	
Тематика навчальної дисципліни				
Тема		кількість год.		
		лекції	семінарські (практичні) заняття	індивідуальна науково-дослідна та самостійна робота
Модуль 1. Генетичні та сутнісні особливості правотворчості				
Тема № 1. Історичні особливості становлення та розвитку правотворчості (у контексті правових сімей та компаративного дослідження)		2	2	6
Тема № 2. Правове регулювання суспільних відносин і правотворча діяльність		2	-	6
Тема № 3. Правотворча діяльність як вид юридичної діяльності		2	-	6
Тема № 4. Нормативно-правовий акт як основна форма (джерело) права.		2	-	6
Тема № 5. Правотворча юридична техніка		2	2	6
Модуль 2. Функціональні особливості правотворчості				
Тема № 6. Експертиза нормативно-правових актів		2	2	6
Тема № 7. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу		2	2	6
Тема № 8. Особливості законодавчого процесу		2	2	6
Тема № 9. Підзаконна правотворчість: поняття, ознаки, види		2	-	6
Тема № 10. Локальна правотворчість як особливий вид підзаконної правотворчості		2		6
Всього:		20	10	60

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1. ГЕНЕТИЧНІ ТА СУТНІСНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОТВОРЧОСТІ

ТЕМА 1. ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРАВОТВОРЧОСТІ (У КОНТЕКСТІ ПРАВОВИХ СІМЕЙ ТА КОМПАРАТИВНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ)

Передумови становлення правотворчості у країнах Стародавнього Сходу та в Античний період.

Становлення та розвиток правотворчості у рамках країн романо-германської правової сім'ї.

Формування та розвиток правотворчості та правотворчої діяльності в англо-американській (англо-саксонській) правовій сім'ї.

Специфіка правотворчості в країнах соціалістичної правової сім'ї.

Генеза та особливості правотворчості у рамках правових сімей релігійного та традиційного права.

Компаративний аналіз особливостей правотворчості та правотворчої діяльності правових сімей та правових систем сучасності: спільні та відмінні риси.

ТЕМА 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН І ПРАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Поняття та необхідність соціального регулювання суспільних відносин.

Види соціального регулювання суспільних відносин: ненормативне (індивідуальне) та нормативне регулювання. Соціальні та технічні норми: їх поняття та співвідношення. Класифікація соціальних норм: за способом встановлення та забезпечення соціальних норм; за змістом соціальних норм.

Співвідношення юридичних норм з іншими видами соціальних норм (нормами моралі, звичаями, релігійними нормами, корпоративними нормами).

Поняття та структура юридичної норми. Поняття правового регулювання та його межі. Співвідношення поняття «правове регулювання суспільних відносин» з поняттям «правотворча діяльність».

ТЕМА 3. ПРАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВИД ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Правова нормотворча діяльність як вид юридичної діяльності. Поняття правотворчої діяльності (правотворчості). Співвідношення понять «нормотворчість», «правотворчість» та «законотворчість». Відмінність правотворчості від правоутворення.

Суб'єкти правотворчої діяльності. Правотворча компетенція. Результат правоутворчої діяльності. Форма (джерело) права як спосіб зовнішнього прояву юридичних норм. Види форм права.

Принципи правотворчості: гуманізм, демократизм, гласність, законність, науковість, системність, техніко-юридична досконалість, професіоналізм.

Функції нормотворчої діяльності.

Систематизація законодавства: поняття, форми, види. Правотворчий процес. Стадії правотворчого процесу. Види правотворчої діяльності: за юридичною силою нормативно-правових актів; за суб'єктами правотворчості; за способом формування норм права.

Планування правотворчої діяльності, його види. Правове регулювання правотворчої діяльності.

ТЕМА 4. НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АКТ ЯК ОСНОВНА ФОРМА (ДЖЕРЕЛО) ПРАВА

Поняття та ознаки нормативно-правових актів. Юридична сила нормативно-правових актів. Види нормативно-правових актів. Закони та підзаконні нормативно-правові акти.

Види законодавчих актів за значенням і місцем у системі законодавства.

Види підзаконних нормативно-правових актів за суб'єктами правотворчості.

Чинність та дія нормативно-правових актів. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі та за колом осіб. Система нормативно-правових актів: склад та ієрархія.

ТЕМА 5. ПРАВОТВОРЧА ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА

Поняття та види юридичної техніки. Правотворча техніка, її форми. Мовна форма нормотворчої техніки. Офіційно-документальний стиль та його основні риси. Термінологія нормативно-правових актів.

Логічна форма правотворчої техніки. Нормативна побудова.

Співвідношення юридичної норми та статті нормативно-правового акта.

Юридична конструкція. Галузева типізація.

Правові положення та їх види. Прийоми формулювання правових положень: прийоми визначення понять через перерахування та через рід і видову відмінність; прийом класифікації понять; прийом «підміни понять»; оціночні поняття; юридичні презумпції та фікції.

Прийоми встановлення зв'язків між правовими положеннями: прийоми посилання та відсилання; прийом повторення (відтворення) правових положень.

Правове регулювання вимог правотворчої техніки.

МОДУЛЬ 2. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОТВОРЧОСТІ

ТЕМА 6. ЕКСПЕРТИЗА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

Поняття експертизи нормативно-правових актів, її види. Правова експертиза нормативно-правових актів. Особливості наукової правової експертизи проекту нормативно-правового акта.

Експертиза нормативно-правових актів на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Гендерно-правова експертиза нормативно-правових актів.

ТЕМА 7. АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Поняття адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Організаційно-правові засади адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Пріоритетні сфери адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Порядок адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

ТЕМА 8. ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ПРОЦЕСУ

«Широке» та «вузьке» тлумачення поняття «законодавчий процес».

Підготовка законопроекту. Концепція законопроекту. Структура законодавчого акта.

Стадії законодавчого процесу: законодавча ініціатива, попередній розгляд законопроекту у парламентських комітетах, розгляд та прийняття законопроекту на пленарних засіданнях парламенту, підписання та оприлюднення (промульгація) закону. Право вето.

Види законодавчого процесу: конституційний процес, ординарний (звичайний) та субститутний законодавчий процес. Прийняття законів всеукраїнським референдумом.

Особливості прийняття окремих видів законодавчих актів: закон про Державний бюджет України, закони про ратифікацію (денонсацію) міжнародних договорів, закони про внесення змін, кодекси.

Правове регулювання законодавчої діяльності.

ТЕМА 9. ПІДЗАКОННА ПРАВОТВОРЧІСТЬ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ВИДИ

Підзаконна правотворчість Верховної Ради України. Підзаконна правотворчість Президента України. Інститут контрасигнації.

Правотворчість Кабінету Міністрів України. Правила підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України.

Правотворча діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади (відомча правотворчість).

Правотворча діяльність місцевих органів виконавчої влади.

Правила підготовки відомчих нормативно-правових актів, що підлягають державній реєстрації. Державна реєстрація нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади.

ТЕМА 10. ЛОКАЛЬНА ПРАВОТВОРЧІСТЬ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ПІДЗАКОННОЇ ПРАВОТВОРЧОСТІ

Правотворчість органів місцевого самоврядування (муніципальна правотворчість). Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування. Місцевий референдум.

Правотворчість об'єднань громадян (громадських організацій та політичних партій). Статутні документи (статут або положення) об'єднань громадян.

Корпоративна правотворчість. Спеціальні принципи прийняття корпоративних актів. Установчі документи суб'єкта господарювання.

Правотворчість трудових колективів підприємств, установ, організацій. Колективний договір.

4. ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1. ГЕНЕТИЧНІ ТА СУТНІСНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОТВОРЧОСТІ

ТЕМА 1. ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРАВОТВОРЧОСТІ (У КОНТЕКСТІ ПРАВОВИХ СІМЕЙ ТА КОМПАРАТИВНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ) (2 год.)

План лекції:

1. Передумови становлення правотворчості у рамках різних історичних типів права та держави.
2. Становлення та розвиток правотворчості у рамках країн романо-германської правової сім'ї.
3. Формування та розвиток правотворчості та правотворчої діяльності в англо-американській (англо-саксонській) правовій сім'ї.
4. Генеза та особливості правотворчості у рамках правових сімей релігійного та традиційного права.
5. Компаративний аналіз особливостей правотворчості та правотворчої діяльності правових сімей та правових систем сучасності.

ТЕМА 2. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН І ПРАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ (2 год.)

План лекції:

1. Поняття та необхідність соціального регулювання суспільних відносин. Види соціального регулювання суспільних відносин.
2. Соціальні та технічні норми.
3. Класифікація соціальних норм.
4. Співвідношення юридичних норм з іншими видами соціальних норм.
5. Поняття та структура юридичної норми.
6. Поняття правового регулювання та його межі.

7. Співвідношення поняття «правове регулювання суспільних відносин» з поняттям «правотворча діяльність».

Тема 3. ПРАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ВИД ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (2 год.)

План лекції:

1. Правотворча діяльність як вид юридичної діяльності. Поняття правотворчості. Суб'єкти нормотворчої діяльності.

2. Форма (джерело) права як спосіб зовнішнього прояву юридичних норм. Види форм права.

3. Принципи та функції правотворчості. Види правотворчої діяльності.

4. Систематизація законодавства: поняття, форми, види.

5. Правотворчий процес та його стадії.

ТЕМА 4. НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АКТ ЯК ОСНОВНА ФОРМА (ДЖЕРЕЛО) ПРАВА (2 год.)

План лекції:

1. Поняття, ознаки та види нормативно-правових актів.

2. Поняття та види законів та підзаконних актів.

3. Чинність та дія нормативно-правових актів.

Тема 5. ПРАВОТВОРЧА ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА (2 год.)

План лекції:

1. Поняття та види юридичної техніки.

2. Логічна форма правотворчої техніки.

3. Правові положення та їх види.

4. Правове регулювання вимог правотворчої техніки.

МОДУЛЬ 2. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОТВОРЧОСТІ

ТЕМА 6. ЕКСПЕРТИЗА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ (2 год.)

План лекції:

1. Поняття експертизи нормативно-правових актів, її види.
2. Експертиза нормативно-правових актів на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
3. Гендерно-правова експертиза нормативно-правових актів.

ТЕМА 7. АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (2 год.)

План лекції:

1. Поняття адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
2. Організаційно-правові засади адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
3. Пріоритетні сфери адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
4. Порядок адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

ТЕМА 8. ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ПРОЦЕСУ (2 год.)

План лекції:

1. Підготовка законопроекту. Концепція законопроекту. Структура законодавчого акта.
2. Стадії та види законодавчого процесу.
3. Особливості прийняття окремих видів законодавчих актів.
4. Правове регулювання законодавчої діяльності.

ТЕМА 9. ПІДЗАКОННА ПРАВОТВОРЧІСТЬ: ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ, ВИДИ (2 год.)

План лекції:

1. Поняття та види підзаконної правотворчості.
2. Нормотворча діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади (відомча правотворчість).
3. Правотворча діяльність місцевих органів виконавчої влади.
4. Правила підготовки відомчих нормативно-правових актів, що підлягають державній реєстрації.

ТЕМА 10. ЛОКАЛЬНА ПРАВОТВОРЧІСТЬ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ПІДЗАКОННОЇ ПРАВОТВОРЧОСТІ (2 год.)

План лекції:

1. Правотворчість органів місцевого самоврядування (муніципальна правотворчість).
2. Правотворчість об'єднань громадян (громадських організацій та політичних партій).
3. Корпоративна правотворчість.
4. Правотворчість трудових колективів підприємств, установ, організацій.
Колективний договір.

5. ЗМІСТ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

МОДУЛЬ 1. ГЕНЕТИЧНІ ТА СУТНІСНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОТВОРЧОСТІ

Семінарське заняття № 1

ТЕМА № 1. ІСТОРИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПРАВОТВОРЧОСТІ (У КОНТЕКСТІ ПРАВОВИХ СІМЕЙ ТА КОМПАРАТИВНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ) (2 год.)

Ключові слова: правотворчість, нормотворчість, законотворчість, юридична компаративістика, порівняльно-правове дослідження, правова сім'я, конвергенція, дивергенція, правова система, правова система України.

Питання для обговорення та наукової дискусії:

1. Дискусійні моменти щодо розуміння причин та передумов становлення правотворчості у різних історичних типах права.
2. Пріоритетні напрями правотворчості у країнах романо-германської правової сім'ї та її групах (романській, германській та змішаній).
3. Генеза та етапи розвитку правотворчої діяльності в англо-американській (англосаксонській) правовій сім'ї. Відмінності англійської та американської правотворчості.
4. Специфіка правотворчості у правовій сім'ї релігійного права. Спільні та відмінні риси правотворчої діяльності в мусульманському, індуському, іудейському та канонічному праві.
5. Проблемні питання правотворення та правотворчої діяльності у правовій сім'ї традиційного права: дискусійні та компаративні аспекти азійської та африканської правових систем.
6. Конвергенція та дивергенція правотворчості у правових сім'ях сучасності: ступінь впливу спільних та відмінних рис.

7. Вплив сучасних міжнародних та європейських тенденцій правотворчості на стан та динаміку правотворчості в Україні.

Семінарське заняття № 2

Тема 5. ПРАВОТВОРЧА ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА (2 год.)

Ключові слова: юридична техніка, правотворча техніка, законотворча техніка, правореалізаційна техніка, правозастосовча техніка, правоохоронна техніка, юридична техніка в Україні, правотворча техніка в Україні.

Питання для обговорення та наукової дискусії:

1. Проблеми та основні наукові підходи до розуміння поняття «юридична техніка»: ретроспективний та перспективний аналіз.
2. Проблемні питання класифікації юридичної техніки.
3. Наукові підходи до розуміння співвідношення понять «юридична техніка», «правотворча техніка», «правореалізаційна техніка», «правозастосовча техніка» та «правоохоронна техніка» («техніка правоохоронної діяльності»).
4. Логічна форма правотворчої техніки.
5. Співвідношення правотворчої, законодавчої та підзаконної правотворчої техніки.
6. Юридична природа правових положень. Класифікація правових положень.
7. Проблеми правового регулювання вимог правотворчої техніки в Україні.

МОДУЛЬ 2. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОТВОРЧОСТІ

Семінарське заняття № 3

ТЕМА 6. ЕКСПЕРТИЗА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ (2 год.)

Ключові слова: експертиза, правова експертиза, експертиза нормативно-правових актів, наукова експертиза, науково-правова експертиза, експертиза проектів нормативно-правових актів, експертна діяльність, науково-експертна діяльність.

Питання для обговорення та наукової дискусії:

1. Поняття та особливості експертизи нормативно-правових актів.
2. Види експертизи нормативно-правових актів.
3. Експертиза нормативно-правових актів на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
4. Гендерно-правова експертиза нормативно-правових актів.
5. Особливості експертизи проекту Конституції та конституційних актів.
6. Проблеми експертизи законодавчих актів.
7. Специфіка експертизи підзаконних нормативно-правових актів.
8. Проблеми модернізації законодавства України про експертизу нормативно-правових актів та експертну діяльність.

Семінарське заняття № 4

ТЕМА 7. АДАПТАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (2 год.)

Ключові слова: адаптація законодавства, інтеграція, імплементація, модернізація, ратифікація, денонсація, європейські стандарти, європейські стандарти правотворчості, євро інтеграційні тенденції, євро інтеграційні тенденції у правотворчості та правотворчій діяльності.

Питання для обговорення та наукової дискусії:

1. Генеза та основні етапи адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
2. Категоріально-понятійний апарат у сфері законодавства України до законодавства ЄС.
3. Поняття та основні риси адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
4. Пріоритетні сфери адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
5. Організаційно-правові засади адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.
6. Матеріально-фінансові засади адаптації законодавства України до законодавства ЄС.
7. Порядок адаптації законодавства України до законодавства ЄС.
8. Проблеми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

Семінарське заняття № 5

ТЕМА 8. ОСОБЛИВОСТІ ЗАКОНОДАВЧОГО ПРОЦЕСУ (2 год.)

Ключові слова: процес, соціальний процес, юридичний (правовий процес), правотворчий процес, нормотворчий процес, конституційний процес, законодавчий процес, законодавча діяльність.

1. Генеза та особливості становлення законодавчого процесу в Україні.
2. Особливості формування та розвитку термінологічного апарату у сфері законодавчого процесу та законодавчої діяльності.
3. Місце законодавчого процесу у правотворчій діяльності та в юридичному (правовому) процесі України.
4. Проблеми визначення та розуміння особливостей законодавчого процесу як особливого виду юридичного (правового) процесу.

5. Проблеми стадій та видів законодавчого процесу.
6. Специфіка підготовки законопроекту.
7. Правила формування концепції законопроекту.
8. Проблематика структури законодавчого акта.
9. Особливості та проблемні питання прийняття окремих видів законодавчих актів.
10. Проблеми та шляхи удосконалення законодавчої діяльності в Україні.

6. ЗМІСТ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ

6.1. Наукова презентація

Вимоги до оформлення наукових презентацій

В ході підготовки до презентації та аналізу певної досліджуваної проблеми особа отримує науково-теоретичне та практичне розуміння її складових елементів, здатен обґрунтувати свою наукову позицію та обґрунтувати власні рекомендації щодо її вирішення.

Структура презентації, якщо справа стосується зобов'язань держав.

- 1) Актуальність, теоретична та практична значимість проблеми.
- 2) Взаємозв'язок з іншими проблемами.
- 2) Наявність основних досліджень з проблеми.
- 3) Складові елементи наукової проблеми.
- 4) Шляхи вирішення проблеми та її складових елементів.

Обсяг презентації – 15-20 слайдів.

Тематика наукової презентації пов'язана із науковим дослідженням здобувача освіти та правотворчою діяльністю у досліджуваній ним галузі. Вона визначається спільно викладачем та здобувачем.

6.2. Есе

Вимоги до оформлення есе

Обсяг есе – 8-10 сторінок формату А4, шрифт Times New Roman, кегель 14 pt з інтервалом 1,5 між рядками, з відступами від країв аркуша по 2 см зліва та згори і по 1,5 см знизу та справа.

У разі використання літератури та інших джерел посилання на них обов'язкове. На відміну від реферату, який адресується будь-якому слухачеві есе – це ближче до репліки, що адресується підготовленому слухачу. Тобто людині, яка вже має уяву, про що йде мова. Власне, така «адресність» дозволяє

автору есе зосередити увагу на розкритті нового змісту, а не нагромаджувати різними службовими деталями викладення матеріалу в письмовому форматі.

Вимоги до структури есе

1) *Вступ* –включає загальний підхід до теми, повинен містити проблемне завдання і відповідь на поставлене питання. Автор есе не має права описувати все, що йому відомо в обсязі заданої теми, а лише те, що буде творчою відповіддю на поставлене питання у темі. Упродовж усього есе необхідно підкреслювати зв'язок поданих фактів з тезою.

2) *Основна частина есе* – формується з метою переконання зацікавленої наукової аудиторії. Для цього автор есе має використати вагомі аргументи. Спочатку варто викласти головні ідеї та факти, які підтверджуватимуть приклади до цих ідей.

3) *Висновки*. Есе має містити обґрунтовані авторські позиції з того чи іншого питання. Все просто: головне

Вимоги до стилю есе

1. Тільки позитивна мова (описувати краще те, що є, а не те, чого немає).
2. Слова-зв'язки (вони допомагають плавно переходити з однієї частини до іншої).
3. Різна структура речень. (Читати речення правильної структури нудно. Додайте кілька інверсій. Формуйте різні за довжиною речення.)
4. Зрозумілі слова. (Розумійте значення слів, які ви вживаєте в есе).
5. Різні слова (синонімія).
6. Лаконічність.
7. Кожне слово важливе (без повторів; кожне речення повинне нести унікальний зміст).
8. Активна наукова позиція.

Проблематика есе пов'язана із науковим дослідженням здобувача освіти та правотворчою діяльністю у досліджуваній ним сфері. Вона визначається спільно викладачем та здобувачем.

6.3. Рецензія на наукові статті

Перед здійсненням самого рецензування здобувачі, які виконують завдання по підготовці рецензій повинні засвоїти процедуру рецензування

Процес рецензування

1. Подання рукопису статті

Автор надає до редакційної колегії статтю, яка відповідає вимогам політики журналу та правилам підготовки статей до видання.

Рукописи, які не відповідають встановленим вимогам, не допускаються до подальшого розгляду, про що повідомляються їх автори.

2. Прийняття та попередня оцінка рукопису статті

Відповідальний секретар проводить попередню оцінку рукописів статей, що надійшли до редакції, відповідності змісту матеріалу профілю і тематиці журналу, надсилає їх для рецензування членам редколегії, науковим редакторам розділів, фахівцям з розглянутих проблем.

Кожна подана стаття спочатку розглядається членом Редакційної колегії, який може відхилити її без експертного рецензування, якщо вона не відповідає основним критеріям та стандартам журналу.

3. Передача статті на рецензування

Надалі рукописи, які надходять до редакційної колегії спрямовуються за профілем двом рецензентам, відповідальним за науковий рівень статей кожного з розділів журналу, на предмет їх відповідності політиці журналу, вимогам і рубриками журналу, перевірку на плагіат.

Призначає рецензентів Головний редактор журналу. За рішенням Головного редактора журналу (за певних обставин) призначення рецензентів може бути доручене члену редакційної колегії. В окремих випадках питання вибору рецензентів вирішується на засідання редакційної колегії. Журнал використовує процедуру двостороннього сліпого рецензування, тобто як рецензенти, так і автори залишаються невідомими один для одного.

Рецензування здійснюється за наступними критеріями:

- а) відповідність статті тематиці Вісника;
- б) відповідність назви, анотації, ключових слів, шифру УДК змісту статті;
- в) чи відповідає зміст статті темі, заявленій у назві;
- г) наявність елементів наукової новизни;
- г) відповідність структури статті вимогам до матеріалів, що публікуються у фахових виданнях;
- д) ступінь розкриття основних результатів дослідження у англomовній анотації статті;
- е) відповідність оформлення тексту статті та використаних джерел вимогам Вісника;
- є) у чому конкретно полягають позитивні сторони, а також недоліки статті, які виправлення та доповнення мають бути внесені автором (при наявності таких).

Для всіх рукописів статей, що надаються на рецензування, визначається рівень унікальності авторського тексту за допомогою відповідного програмного забезпечення, що показує рівень унікальності, джерела та частку збігу тексту («eTXTAntiPlagiat», «Advego Plagiatus»).

Після остаточного аналізу статті, рецензент заповнює стандартну форму (Бланк рецензії), яка містить підсумкові рекомендації. Редакція електронною поштою повідомляє автору результати рецензування.

Якщо рецензент вказує на необхідність внесення до статті певних правок, стаття надсилається автору з пропозицією врахувати зауваження при підготовці оновленого варіанту статті або аргументовано їх спростувати. До переробленої статті автор додає листа, який містить відповіді на всі зауваження та пояснює всі зміни, які було зроблено у статті. Виправлений варіант повторно надається рецензенту для прийняття рішення й підготовки мотивованого висновку про можливість публікації. Датою прийняття статті до публікації вважається дата отримання редакцією позитивного висновку рецензента (або рішення редакційної колегії) щодо доцільності й можливості опублікування статті.

У разі незгоди з думкою рецензента автор статті має право надати аргументовану відповідь до редакції журналу. У такому випадку стаття розглядається на засіданні робочої групи редакційної колегії. Редакційна колегія може надіслати статтю для додаткового або нового рецензування іншому фахівцю. Редакційна колегія залишає за собою право відхилення статей у разі неспроможності або небажання автора врахувати побажання та зауваження рецензентів. На вимогу рецензента редакційна колегія може надати статтю іншому рецензенту з обов'язковим дотриманням принципів double-blind рецензування.

4. Рішення про прийняття статті до друку

Рішення про публікацію поданих на розгляд рукописів статей базується на відгуках рецензентів та остаточних висновках редакторів.

Остаточне рішення щодо можливості та доцільності публікації приймається Головним редактором (або, за його дорученням – членом редакційної колегії), а за необхідності – засіданням редакційної колегії в цілому. Після прийняття рішення про допуск статті до публікації відповідальний секретар повідомляє про це автору та вказує очікуваний термін публікації.

5. Передача статті до друку

У разі отримання позитивного рішення про можливість опублікування, стаття надходить до редакційного портфеля журналу для її опублікування за порядком черги та актуальності (в окремих випадках, за рішенням Головного редактора, стаття може бути опублікована позачергово, у найближчому номері журналу).

Затверджена до публікації стаття надається технічному редактору. Незначні виправлення стилістичного або формального характеру, які не впливають на зміст статті, вносяться технічним редактором без узгодження з автором. За необхідності або за бажанням автора, рукописи у вигляді макету статті повертаються автору для схвалення.

Автор повідомляється відповідальним секретарем про терміни друку статті протягом не більше одного місяця з дня отримання позитивного висновку щодо опублікування статті.

6. Доопрацювання рукопису статті

Статті, переслані авторам для виправлення, повинні бути повернені до редакції не пізніше ніж за 2 тижні після отримання.

Якщо стаття повертається в більш пізній термін, відповідно змінюється і дата її надходження до друку.

7. Відповідальність автора статті

Відповідальність за порушення авторських прав та недотримання існуючих стандартів в матеріалах статті, за достовірність наведених фактів і даних, обґрунтованість зроблених висновків та рекомендацій й науково-практичний рівень покладається на автора статті.

8. Відповідальність рецензента

Рецензенти надають письмову рецензію на рукопис, в кінці якої на основі аналізу готовності матеріалу дається висновок про можливість публікування статті.

Якщо рецензент рекомендує статтю до опублікування після доопрацювання з урахуванням зауважень або не рекомендує статтю до опублікування – в рецензії мають бути вказані причини такого рішення.

Рецензент повинен розглянути надіслану статтю в термін, погоджений з відповідальним секретарем, і відправити до редакції (електронною поштою) мотивовану відмову від рецензування або рецензію.

Рецензенти оцінюють теоретико-методологічний рівень статті, її практичну цінність та наукову значущість. Окрім того, рецензентами визначається відповідність статті принципам етики у наукових публікаціях та надаються рекомендації щодо усунення випадків їх порушення.

Рецензенти повідомляються про те, що надіслані їм рукописи є інтелектуальною власністю авторів та відносяться до тих відомостей, що не підлягають розголошенню.

Рецензентам не дозволяється робити копії наданої на рецензування статті або використовувати знання про зміст статті до її опублікування.

Рецензування відбувається на засадах конфіденційності, коли інформація щодо статті (строки отримання, зміст, етапи та особливості рецензування, зауваження рецензентів та остаточне рішення щодо опублікування) не повідомляється нікому окрім авторів та рецензентів. Порухення даної вимоги можливе лише у разі наявності ознак або заяви щодо недостовірності чи фальсифікації матеріалів статті.

Вимоги до написання рецензій

Кожна рецензія повинна мати розширену характеристику щодо навчально-наукового змісту рукопису статті, викладення питань та доцільності її видання. У рецензії необхідно висвітити наступні питання:

1) відповідність даного рукопису статті сучасному рівню розвитку науки і потребам юридичної практики;

2) якість рукопису статті з точки зору літературно-граматичної форми, доступності і методики викладення;

3) чи немає у тексті помилкових або неточних положень, формулювань, нестандартних позначень та інших недоліків, які потребують виправлень, доопрацювання;

4) що необхідно вилучити з рукопису, а що потребує доповнень, змін тощо.

У рецензії необхідно об'єктивно відмітити позитивні сторони та недоліки роботи.

Рецензент повинен перевірити правильність наведених автором цитат, виписок, цифрових фактичних даних.

Особливу увагу рецензент повинен звернути на дохідливість матеріалу, його доступність при самостійному вивченні тієї чи іншої наукової проблеми.

Рецензент нарівні з автором несе відповідальність за достовірність матеріалу та можливість його публікації.

Рецензент, як і автор, повинен знати загальні принципи викладення результатів наукових досліджень та специфічні особливості кожного його виду.

Висновок рецензента може мати три варіанти:

- 1) рукопис наукової статті може бути рекомендований до друку.
- 2) рукопис наукової статті не може бути рекомендований до друку.
- 3) рукопис наукової статті може бути рекомендований до друку за умови доопрацювання відповідно до зауважень та рекомендацій рецензента.

Автор, ознайомлений з рецензією, доопрацьовує роботу відповідно до зауважень рецензента, або дає аргументовану відповідь, якщо не погоджується із зауваженнями.

Обсяг рецензії становить 1-2 сторінки. Тема статті для рецензування стосується проблем правотворчості та правотворчої діяльності і визначається спільно викладачем та здобувачем.

Зразок рецензії

ВІДГУК РЕЦЕНЗЕНТА				
Номер Т. ____, № ____, _____ р.				
Будь ласка, проставте знак «х» в полях, що відповідають Вашій думці				
№	Критерії оцінки якості статті	Оцінка		
		Повністю відповідає	Відповідає частково	Абсолютно не відповідає
1.	Відповідність тематиці журналу			
2.	Дотримання правил оформлення відповідно до затвердженого шаблону статті			
3.	Відповідність структури матеріалу вимогам МОН			
4.	Відповідність назви її змісту статті.			
5.	Правильність написання анотацій до статті та відповідність її структурі			
6.	Мова, чіткість, логічність, послідовність викладу матеріалу в статті.			

7.	Вмотивованість структурних складників тексту, ілюстративного матеріалу та додатків.			
8.	Обґрунтованість та переконливість висновків, їх відповідність цілям.			
9.	Обґрунтованість використовуваних джерел (бібліографічного списку) та їх відповідність змісту.			
10.	Якість оформлення рисунків.			

Кількісна оцінка матеріалів статті (бали від 1 до 10)

№	Критерій	Низька		Нижче середнього		Середня		Вище середнього		Висока	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Актуальність проблеми										
2.	Наукова новизна і значимість										
3.	Практична новизна і значимість										
4.	Посилання по тексту матеріалу										
5.	Оригінальність внеску										

РЕКОМЕНДАЦІЇ РЕЦЕНЗЕНТА (Вкажіть необхідне)	П.І.Б. рецензента:
Прийнято (може бути надрукована у поданому вигляді)	Науковий ступінь, посада та місце роботи рецензента:
Переглянуто та надіслана повторно:	Підпис рецензента :
а) необхідно внести виправлення	E-mail рецензента
б) потребує значної технічної редакції	
в) потребує додаткового рецензування: (Пропозиції щодо рецензента, ППБ/б) _____	
Відхилено	

Дата отримання статті на рецензію:	
Дата повернення статті до редколегії:	

Адреса редакції: _____

КОМЕНТАР РЕЦЕНЗЕНТА* (за необхідності)

7. ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

7.1. Анотація монографічного дослідження

Вимоги до анотації

Обсяг анотації становить 1-2 сторінки. Обрання монографічного дослідження здійснюється спільно викладачем і здобувачем та пов'язане з теорією правотворчості та правотворчої діяльності у сфері наукового дослідження здобувача.

Анотація повинна містити:

- 1) відображення результатів дослідження;
- 2) наукову новизну отриманих результатів та їх практичне значення (за наявності);
- 3) особистий внесок автора;
- 4) апробацію результатів дослідження;
- 5) відомості про кількість публікацій за темою дослідження.

Анотація подається двома мовами: українською та англійською. Також вона може подаватися третьою мовою, пов'язаною з предметом дослідження.

Наприкінці кожної анотації наводяться ключові слова відповідною мовою. Сукупність ключових слів повинна відображати поза контекстом основний зміст наукової праці.

Кількість ключових слів становить від п'яти до п'ятнадцяти. Ключові слова подають у називному відмінку, друкують в рядок через кому.

7.2. Аналіз чинного законодавства на предмет наукової та прикладної проблематики

Аналіз чинного законодавства на предмет наукової та прикладної проблематики здійснюється з урахуванням специфіки навчальної дисципліни «Теорія правотворчості» та особливостей теми наукового дослідження здобувача.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ

Загальна система оцінювання даної навчальної дисципліни базується на «Положенні про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Державному вищому навчальному закладі «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», схваленому в новій редакції Вченою радою ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», протокол № 1 від 28.01.2020 р. – https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2020/08/polozhennya2020_org_os_proc.pdf

Максимальна оцінка за результатами вивчення навчальної дисципліни становить 100 балів. Система оцінювання навчальної дисципліни включає в себе кілька компонент:

- 1) оцінка за виконання екзаменаційної роботи (50 балів);
- 2) оцінка за семінарські заняття (25 балів);
- 3) оцінка індивідуальної роботи здобувача освіти науково-дослідницького характеру, самостійної роботи (25 балів).

При цьому, оцінка індивідуальної роботи включає:

- 1) наукова презентація – максимальна оцінка 5 балів;
- 2) есе – максимальна оцінка 5 балів;
- 3) рецензія на наукові статті – максимальна оцінка 5 балів.

У свою чергу, оцінка самостійної роботи включає:

- 1) анотація монографічного дослідження – максимальна оцінка 5 балів.
- 2) аналіз чинного законодавства на предмет наукової та прикладної проблематики – 5 балів.

9. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

9.1. Загальні засади організації підсумкового контролю

Підсумковий контроль – екзамен – проводиться в письмово-усній формі шляхом з'ясування опанування здобувачем загальних та фахових компетентностей. Екзамен охоплює весь обсяг навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет передбачає три питання теоретичного характеру та термінологічне завдання. Описові питання оцінюються у 15 балів кожне і термінологічне завдання – у 5 балів.

Зміст екзаменаційного білету затверджується на засіданні кафедри конституційного, міжнародного та адміністративного права.

Максимальний бал за екзамен – 50 балів. Отриманий в результаті здачі екзамену бал заноситься у відомість успішності, додається до балів за семінарські заняття, індивідуальну та самостійну роботу і складає підсумковий семестровий бал.

9.2. Програмові вимоги до підсумкового контролю

1. Передумови становлення правотворчості у країнах Стародавнього Сходу та в Античний період.

2. Становлення та розвиток правотворчості у рамках країн романо-германської правової сім'ї.

3. Формування та розвиток правотворчості та правотворчої діяльності в англо-американській (англо-саксонській) правовій сім'ї.

4. Специфіка правотворчості в країнах соціалістичної правової сім'ї.

5. Генеза та особливості правотворчості у рамках правових сімей релігійного та традиційного права.

6. Компаративний аналіз особливостей правотворчості та правотворчої діяльності правових сімей та правових систем сучасності: спільні та відмінні риси.

7. Поняття та необхідність соціального регулювання суспільних відносин.

8. Види соціального регулювання суспільних відносин: ненормативне (індивідуальне) та нормативне регулювання.

9. Соціальні та технічні норми: їх поняття та співвідношення.

10. Класифікація соціальних норм: за способом встановлення та забезпечення соціальних норм; за змістом соціальних норм.

11. Співвідношення юридичних норм з іншими видами соціальних норм (нормами моралі, звичаями, релігійними нормами, корпоративними нормами).

12. Поняття та структура юридичної норми.

13. Поняття правового регулювання та його межі.

14. Співвідношення поняття «правове регулювання суспільних відносин» з поняттям «правотворча діяльність».

15. Правова нормотворча діяльність як вид юридичної діяльності.

16. Поняття правотворчої діяльності (правотворчості).

17. Співвідношення понять «нормотворчість», «правотворчість» та «законотворчість». Відмінність правотворчості від правоутворення.

18. Суб'єкти правотворчої діяльності.

19. Правотворча компетенція.

20. Результат правоотворчої діяльності.

21. Форма (джерело) права як спосіб зовнішнього прояву юридичних норм.

22. Види форм права.

23. Принципи правотворчості: гуманізм, демократизм, гласність, законність, науковість, системність, техніко-юридична досконалість, професіоналізм.

24. Функції нормотворчої діяльності.

25. Систематизація законодавства: поняття, форми, види.

26. Правотворчий процес.

27. Стадії правотворчого процесу.

28. Види правотворчої діяльності: за юридичною силою нормативно-правових актів; за суб'єктами правотворчості; за способом формування норм права.

29. Планування правотворчої діяльності, його види.

30. Правове регулювання правотворчої діяльності.

31. Поняття та ознаки нормативно-правових актів.

32. Юридична сила нормативно-правових актів.

33. Види нормативно-правових актів.

34. Закони та підзаконні нормативно-правові акти.

35. Види законодавчих актів за значенням і місцем у системі законодавства.

36. Види підзаконних нормативно-правових актів за суб'єктами правотворчості.

37. Чинність та дія нормативно-правових актів.

38. Дія нормативно-правових актів у часі, просторі та за колом осіб.

39. Система нормативно-правових актів: склад та ієрархія.

40. Поняття та види юридичної техніки.

41. Правотворча техніка, її форми.

42. Мовна форма нормотворчої техніки.

43. Офіційно-документальний стиль та його основні риси.

44. Термінологія нормативно-правових актів.

45. Логічна форма правотворчої техніки.

46. Нормативна побудова.

47. Співвідношення юридичної норми та статті нормативно-правового акта.

48. Юридична конструкція.

49. Галузева типізація.

50. Правові положення та їх види.

51. Прийоми формулювання правових положень: прийоми визначення понять через перерахування та через рід і видову відмінність; прийом

класифікації понять; прийом «підміни понять»; оціночні поняття; юридичні презумпції та фікції.

52.Прийоми встановлення зв'язків між правовими положеннями: прийоми посилення та відсилання; прийом повторення (відтворення) правових положень.

53.Правове регулювання вимог правотворчої техніки.

54.Поняття експертизи нормативно-правових актів, її види.

55.Правова експертиза нормативно-правових актів.

56.Особливості наукової правової експертизи проекту нормативно-правового акта.

57.Експертиза нормативно-правових актів на відповідність Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

58.Гендерно-правова експертиза нормативно-правових актів.

59.Поняття адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

60.Організаційно-правові засади адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

61.Пріоритетні сфери адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

62.Порядок адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу.

63.«Широке» та «вузьке» тлумачення поняття «законодавчий процес».

64.Підготовка законопроекту.

65.Концепція законопроекту.

66.Структура законодавчого акта.

67.Стадії законодавчого процесу.

68.Право вето.

69.Види законодавчого процесу: конституційний процес, ординарний (звичайний) та субститутний законодавчий процес.

70.Прийняття законів всеукраїнським референдумом.

71. Особливості прийняття окремих видів законодавчих актів: закон про Державний бюджет України, закони про ратифікацію (денонсацію) міжнародних договорів, закони про внесення змін, кодекси.

72. Правове регулювання законодавчої діяльності.

73. Підзаконна правотворчість Верховної Ради України.

74. Підзаконна правотворчість Президента України.

75. Інститут контрасигнації.

76. Правотворчість Кабінету Міністрів України.

77. Правила підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України.

78. Правотворча діяльність міністерств та інших центральних органів виконавчої влади (відомча правотворчість).

79. Правотворча діяльність місцевих органів виконавчої влади.

80. Правила підготовки відомчих нормативно-правових актів, що підлягають державній реєстрації.

81. Державна реєстрація нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади.

82. Правотворчість органів місцевого самоврядування (муніципальна правотворчість).

83. Акти органів та посадових осіб місцевого самоврядування.

84. Місцевий референдум.

85. Правотворчість об'єднань громадян (громадських організацій та політичних партій). Статутні документи (статут або положення) об'єднань громадян.

86. Корпоративна правотворчість.

87. Спеціальні принципи прийняття корпоративних актів.

88. Установчі документи суб'єкта господарювання.

89. Правотворчість трудових колективів підприємств, установ, організацій.

90. Колективний договір.

10. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

10.1. Інтернет-ресурси

Адреса веб-сайту	Назва веб-ресурсу
1	2
www.president.gov.ua	Президент України
www.rada.gov.ua	Верховна Рада України
www.kmu.gov.ua	Кабінет Міністрів України
www.ccu.gov.ua	Конституційний Суд України
www.scourt.gov.ua	Верховний Суд України
www.sc.gov.ua/	Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ
www.arbitr.gov.ua	Вищий Господарський Суд України
www.ombudsman.kiev.ua	Уповноважений Верховної Ради України з прав людини
www.rainbow.gov.ua	Рада національної безпеки та оборони України
www.minjust.gov.ua	Міністерство юстиції України
www.vru.gov.ua	Вища рада юстиції України
www.gp.gov.ua	Генеральна прокуратура України
www.cvk.gov.ua	Центральна виборча комісія України
www.uba.kiev.ua	Асоціація правників України
www.pravosud.org.ua	Українське правосуддя
www.nplu.kiev.ua	Національна парламентська бібліотека України
www.uamedia.visti.net/go	Газета «Голос України»
www.uamedia.visti.net/uk	Газета «Урядовий кур'єр»
www.pravo.biz.ua	Електронна бібліотека з правознавства
www.pravo.org.ua	Центр політико-правових реформ
www.chitalka.info	Електронні підручники он-лайн/ Право
www.uapravo.org	Правовий журнал
www.nau.kiev.ua	Нормативні акти України - законодавство для
www.cmlaw.com.ua	Юридична компанія «Чечель, Маллаєв та Партнери»
www.pravoved.com.ua	Спеціалізований ресурс для правників
www.lawyer.org.ua	Корпорація «Юриспруденція он-лайн»
www.legality.kiev.ua	Інститут проблем законодавства
www.khpg.org	Харківська правозахисна група
www.vybor.8m.com	Судові проблеми (інформація про судову систему, як поводитися в суді, як написати скаргу до Європейського Суду з прав людини)
www.pension.kiev.ua	Пенсійне забезпечення в Україні

legalpro.hypermart.net / konstsudl.html	Правовий захист (Рішення Конституційного Суду України)
www.uapravo.org	UApravo (Сайт корисної правової інформації: є методичні матеріали, закони, юридичні консультації тощо)
www.whoiswho.com.ua	«Хто є хто в Україні?» (Сайт пропонує необхідну контактну інформацію про органи державної влади. Надається довідкова інформація з номерами телефонів, адресами, біографіями чиновників тощо)
www.helsinki.org.ua	Українська Гельсінська спілка з прав людини
www.u21.org.ua	Юрист ХХІ століття
www.accent.kiev.ua	Політична та економічна інформація про Україну
<a href="http://www.sudova-
www.coe.kiev.ua">www.sudova- www.coe.kiev.ua	Судові рішення Рішення Європейського суду
www.legal.com.ua	Інформаційно-пошукова система по законодавству

10.2. Наукова література

1. Горбунова Л. М. Принцип законності у нормотворчій діяльності органів виконавчої влади: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2008. 240 с.
2. Ковальський В. С., Козінцев І. П. Правотворчість: теоретичні та логічні засади: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2005. 183 с.
3. Оніщенко Н. М. Сприйняття права в умовах демократичного розвитку: проблеми, реалії, перспективи: монографія. К.: Юридична думка, 2008. 320 с.
4. Плавич С. В. Теоретико-методологічні засади правотворчості : дис. канд. юрид. наук: 12.00.01. К., 2009. 201 с.
5. Плавич В. П., Плавич С. В. Сучасна правотворчість: проблеми теорії і методології: монографія. О.: Астропринт, 2013. 274 с.

6. Правоутворення в Україні: теоретико-методологічні та прикладні аспекти: монографія / [за заг. ред. Ю. Л. Боцицького]. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2010. 592 с.

7. Риндюк В. Проблеми законодавчої техніки в Україні: теорія та практика: монографія. Київ : Юридична думка, 2012. 272 с.

8. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм: монографія. К.: Юридична думка, «Салком», Юрінком Інтер, 2005. 560 с.

9. Ющик О. І. Правова реформа: загальне поняття, проблеми здійснення в Україні: монографія. К.: Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1997. 190 с.

10. Ющик О. І. Теоретичні основи законодавчого процесу: монографія. К.: Парлам. вид-во, 2004. 519 с.